

Njeni tastari

Zbeži! | Get Out!

leto **2017**

režija **Jordan Peele**

država **ZDA**

dolžina **103'**

»Ali vedo, da sem črn?« Chris (Daniel Kaluuya) zadržano vpraša svojo punco Rose (Allison Williams), tik preden se za vikend odpeljeta na obisk k njenim premožnim staršem. Kljub temu da mu Rose zagotovi, da se nima česa bati, saj bi njen oče – če bi lahko – tudi v tretje volil za Obamo, je Chrisovo vprašanje že na samem začetku filma jasen znak za rdeči alarm.

Ameriški komik, zdaj tudi režiser, je za svoj lucidni prvenec **Zbeži!** (Get Out, Jordan Peele, 2017), ki je bil premierno prikazan na festivalu v Sundanceu, nato pa postal nepričakovan studijski hit, izbral univerzalni zaplet, ki vsakemu od nas že sam po sebi naježi kožo in vsaj malo dvigne pritisk, ter ga aktualiziral in umestil v specifičen zgodovinski in družbeni kontekst rasnih razmerij v Združenih državah Amerike.

Zbeži! neposredno in kritično naslavlja (kvazi)liberalno elito, njeno neznosno aroganco, privilegiranost in iluzorno idejo »postrasnega« sveta. Peele razgalja predsodke, strahove in (zavistne) želje belega človeka, ki se skrivajo v temačnih kletah njegove podzvesti, pod urejeno in kultivirano zunanostjo in osladnostjo politično korektnega diskurza. Očitna disonanca med iluzijo in resničnostjo v gledalcu konstantno vzbuja veliko mero nelagodja.

Če diskurz o postrasistični družbi film vpenja v aktualni družbenopolitični kontekst, ga uporaba simbolike, ki aludira na čase suženjstva, pripenja na vsem dobro znane zgodovinske koordinate. Družina Armitage ne bi mogla imeti bolj kolonialno britansko zvonečega priimka. Njihov dom, h kateremu poleg ogromne verande spadata tudi dva

temnopolta služabnika, spominja na bogate vile z južnjaških plantaž. Ne manjka tudi v tombolo zakamuflirana dražba sužnjev in zanimiva reimaginacija »nabiranja« bombaža, ki se v navdihujočem trenutku iz institucije zatiranja in družbene podreditve spremeni v »orožje« proti zatiranju. Peele se igra s pomeni, jih z užitkom subvertira in nam nenehno spodnaša trdna tla pod nogami.

Čeprav gre za studijski in poleg tega še žanrski izdelek, **Zbeži!** predvsem zaradi avtorjeve jasne vizije in odkritega političnega sporočila zlahka postavimo ob bok letošnji izjemni beri filmov, ki vsak na svoj način s perspektive črnih ljudi osvetljujejo, preizprašujejo in dekonstruirajo afroameriško izkušnjo v ZDA. Med njimi zagotovo najbolj izstopajo z oskarjem nagrajena **Mesečina** (Moonlight, 2016, Barry Jenkins), filmski esej **Nisem tvoj zamorec** (I Am Not Your Negro, 2016, Raoul Peck) in dokumentarna serija **O. J.: Narejen v Ameriki** (O.J.: Made in America, 2016, Ezra Edelman), ki odpirajo prostor za nove priložnosti, zgodbe, premisleke in diskurze.

Prolog zgodbe, postavljen v ameriško predmestje, v misli priključuje **Noč čarovnic** (Halloween, 1978, John Carpenter), v nadaljevanju pa v **Zbeži!** opazimo tudi številne druge reference. Jordana, ki velja za velikega ljubitelja in poznavalca horror žanra, so navdihnile nekatere kultne klasike, predvsem tiste, ki so si upale podati v najbolj temačne in zle kotičke človekove duše. Režiser se med drugim pokloni filmom, kot so **Stepfordske ženske** (The Stepford Wives, 1975, Bryan Forbes), **Izžarevanje** (The Shining, 1980, Stanley Kubrick), **Rosemarijin otrok** (Rosemary's Baby, 1968, Roman Polanski) in **Peklenska pomaranča** (A Clockwork Orange, 1971, Stanley Kubrick).

Režiser pa nas ne očara le s svojim cinefilskim znanjem – s spretnim prepletanjem različnih žanrov, predvsem horrorja in komedije, ravno pravo mero suspenza in za konec še pošteno dōzo *blaxploitationa* pokaže obilo režijske suverenosti in scenaristične spretnosti. Slednja se v vsej svoji kompleksnosti razkrije šele ob drugem ogledu, ki ga promovira tudi Jordan sam. Gre za zanimiv eksperiment, ki se poigra z našo percepcijo.

Ponovni ogled vsaj prvo polovico filma razkrije v povsem novi, še bolj smešni in v resnici tudi bolj grozljivi luči. Za skoraj vsak izrečen stavek se namreč izkaže, da ima dvojni pomen. Številne prijazne, vljudnostne in prej popolnoma nedolžne izjave ob drugem ogledu izzvenijo kot gotove smrtno obsodbe. Film se iz socialnega trilerja prelevi v psihopatsko nočno moro. Igra lovca in plena postane neznosno očitna, absurda in perversno zabavna, saj ob kar nekaj izrečenih stavkih preprosto ne moreš verjeti, da si izrečeno ravno kar slišal, pa tudi kako je mogoče, da tega nisi opazil že prvič. **E**

